

Mađarski jezik i književnost za osnovne i srednje škole s mađarskim nastavnim jezikom

1. Jesu li ishodi učenja i sadržaji primjereni razvojnoj dobi učenika?

1 – neprimjereni	2 – donekle primjereni	3 – uglavnom primjereni	4 – u potpunosti primjereni
-------------------------	-------------------------------	--------------------------------	------------------------------------

Obrazložite što treba promijeniti u slučaju da je Vaš odgovor 1., 2., ili 3.

2. Jesu li sadržaji i ishodi učenja primjereni broju sati nastave?

1 – neprimjereni	2 – donekle primjereni	3 – uglavnom primjereni	4 – u potpunosti primjereni
-------------------------	-------------------------------	--------------------------------	------------------------------------

Obrazložite što treba promijeniti u slučaju da je Vaš odgovor 1., 2., ili 3.

3. Jesu li sadržaji i ishodi učenja relevantni i utemeljeni na znanstvenim spoznajama predmetnog područja?

1 – neprimjereni	2 – donekle primjereni	3 – uglavnom primjereni	4 – u potpunosti primjereni
------------------	------------------------	-------------------------	------------------------------------

Obrazložite što treba promijeniti u slučaju da je Vaš odgovor 1., 2., ili 3.

4. Jesu li domene potrebne za predmetno područje dobro zastupljene?

1 – neprimjereni	2 – donekle primjereni	3 – uglavnom primjereni	4 – u potpunosti primjereni
------------------	------------------------	-------------------------	------------------------------------

Obrazložite što treba promijeniti u slučaju da je Vaš odgovor 1., 2., ili 3.

5. Sadrži li kurikulum odgovarajući omjer širine i dubine znanja, vještina i stavova iz predmetnog područja?

1 – neprimjereni	2 – donekle primjereni	3 – uglavnom primjereni	4 – u potpunosti primjereni
------------------	------------------------	-------------------------	-----------------------------

Obrazložite što treba promijeniti u slučaju da je Vaš odgovor 1., 2., ili 3.

U domeni *jezik i komunikacija* izdvojene su sljedeće teme: *razumijevanje teksta, jezično izražavanje, jezične razine, jezik i društvo*. Budući da je predloženi kurikulum izrađen za zajednicu koja je društveno dvojezična (termin koji podrazumijeva primjenu manjinskog i većinskog jezika na svakodnevnoj razini), u tematskom krugu *jezik i društvo* za očekivati je da se postave sadržaji o dvojezičnosti i kontaktološkim pojavama (pojam i razine jezičnih kontakata, stupnjevi i reguliranje jezične interferencije, situacijska poželjnost uporabe kontaktoloških pojava i razlučivanje dva jezična sustava na primjerima jezične interferencije koja se pri tom ne bi definirala kao negativna) što je iz cijelokupnog programa potpuno izostavljeno. Analizom kontaktoloških pojava u nastavi materinskog jezika već se čitavo desetljeće postižu izvrsni rezultati u nastavi mađarskoga kao materinskog jezika diljem Karpatskog bazena (usp. Beregszászi Anikó: *A lehetetlen lehetni*. Tinta Könyvkiadó, Budapest, 2012.; Szarka László, Osvát Anna (szerk.): *Anyanyelv, oktatás, közösségi nyelvhasználat*. Budapest: Gondolat Kiadó, 2004.; Tolcsvai N. Gábor: *Nyelv, érték, közösség*. Budapest: Gondolat Kiadó, 2004.; Nagy L. János – Péntek János: *A kreatív nyelvhasználat és az iskola*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó, 2000. itd.). Kontaktologija je trenutno najrelevantnije područje sociolingvistike zbog sve šire zastupljenosti globalističkih procesa koji utječu i na jezičnu kompetenciju materinskog jezika u vremenu u kojem je gotovo svatko dvojezičan ili višejezičan, a interferencija sa svjetskim jezicima je na visokoj razni pa se ova tema javlja i u nastavnim planovima nacionalnih jezika. U dvojezičnim manjinskim zajednicama pitanje dvojezičnosti i kontaktoloških pojava još je naglašenije pa je stoga nužno uvesti sadržaje iz kontaktologije (arealne lingvistike) čime bi se dodatno pojačao i *društveni i kulturni*, a prije svega *ljudski kapital* kao krajnji ishod kompetencija predloženog kurikuluma.

6. Omogućava li kurikulum, posebice prijedlozi u poglavljima F i G (Učenje i Poučavanje, Vrednovanje) stjecanje navedenih ishoda učenja?

1 – neprimjereni	2 – donekle primjereni	3 – uglavnom primjereni	4 – u potpunosti primjereni
------------------	------------------------	-------------------------	-----------------------------

Obrazložite što treba promijeniti u slučaju da je Vaš odgovor 1., 2., ili 3.

7. Slijede li predloženi ishodi učenja i ostali elementi kurikuluma, europske i svjetske preporuke za predmetno područje?

1 – neprimjereni	2 – donekle primjereni	3 – uglavnom primjereni	4 – u potpunosti primjereni
------------------	------------------------	-------------------------	------------------------------------

Obrazložite što treba promijeniti u slučaju da je Vaš odgovor 1., 2., ili 3.

8. Predložite i ostale izmjene ukoliko ih smatrate nužnima.

Predlaže se usklađivanje terminologije za narječja mađarskog jezika jer mađarska dijalektologija na razlučuje pitanje narječja i dijalekta i koristi ih kao sinonime (usp. Kiss Jenő (szerk.) *Magyar dialektológia*. Budapest: Osiris Kiadó, 2003., str.) što može dovesti do pogrešnog razumijevanja sadržaja zbog različitih opisa prostorne raslojenosti jezika u dijalektologiji hrvatskoga i mađarskoga jezika. Budući da će se predloženi kurikulum prevoditi i na hrvatski jezik, predlaže se ujednačavanje terminologije za narječja mađarskog jezika s mađarskom riječju *nyelvjárás* što na hrvatskom jeziku pokriva pojam *narječja*.

9. Vaš zaključni stav o predloženom kurikulumu.

Predloženi kurikulum sadržajno u potpunosti zadovoljava potrebe nastavno-obrazovnog procesa mađarskog jezika kao materinskog. U predloženom su kurikulumu kombinacije kognitivnih i metakognitivnih vještina, znanja i razumijevanja, međuljudskih, intelektualnih i praktičnih vještina te etičkih vrijednosti jasno prikazane na primjerima metodičkih rješenja za ponuđene sadržaje i na temelju odabranih sredstava na kojima se obrađuju u svim razvojnim ciklusima. Razvijanje kompetencije *komunikacija na materinskom jeziku* definirane prema Europskom kvalifikacijskom okviru osnovna je kompetencija na temelju koje se pojedinac ostvaruje kao vrijedan sudionik društvenih procesa koji je u stanju samostalno donositi odluke u skladu s osobnim uvjerenjima i stavovima na način da uvažava druge i drugačije. Cilj je europskog multikulturnog i multietničkog kruga ostvarivanje

kvalitetnog i međusobno aditivnog suživota s dubokim poštovanjem za vlastita ali i tuđa uvjerenja u kojoj se njeguje kultura dijaloga i uvažava drugost zbog čega su i zadane kompetencije Europskog kvalifikacijskog okvira kao temelji obrazovnim sustavima koji izgrađuju osobnost učenika u tri osnovna aspekta osobnosti u vidu osobnog, kulturnog i društvenog kapitala. Ovaj je osnovni cilj ostvaren u odgojnoj komponenti kurikuluma u kojem je naglašena važnost kvalitetne rasprave na osnovnoškolskoj razini što se za srednjoškolski program predlaže u vidu debate. Izbor književnih djela obvezne i izborne lektire omogućuje nastavniku odabir iz široke palete moralnih i etičkih pitanja za raspravu na kojima se na probu stavljuju uvjerenja učenika po pitanju vjerske, etičke i moralne tolerancije.

Usporedivši predloženi Kurikulum s mađarskim Nacionalnim okvirnim nastavnim planom i programom u Mađarskoj jasno se vidi sadržajna poveznica kojom se učenicima pruža mogućnost praćenja sadržaja predmeta kako ih prate njihovi vršnjaci u Mađarskoj. Posebno je to važno zbog čestih kontakata i učeničkih razmjena tijekom školovanja, a isto tako se programima jezika nacionalnih manjina mora ostaviti prostor za mogućnost nastavka školovanja u matičnoj državi. Jasno se vidi i poveznica s predmetom Hrvatski jezik i književnost što daje dodatnu vrijednost ovome kurikulumu i postavlja ga kao cjelovito sredstvo jezičnog, društvenog, kulturnog, etičkog i građanskog odgoja. Otvarajući mogućnost školovanja i cjeloživotnog obrazovanja na manjinskom i većinskom jeziku ostvaruje se dodana vrijednost i za ljudski kapital kao izravni rezultat ishoda učenja. Osim što prati mađarski Nacionalni okvirni nastavni plan i program, u njega su uvršteni i sadržaji specifični za njegovanje i razvoj nacionalnog i kulturnog a samim time i jezičnog identiteta mađarske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj kroz uvrštavanje djela mjesnih autora u red lektire, kroz predviđenu domenu jezika i društva kao posebne tematske cjeline koja je u potpunosti orientirana na interdisciplinarni pristup pitanju mjesnog izričaja i narječja kojima govori mađarska nacionalna manjina u Republici Hrvatskoj. Ipak, iz ovoga su tematskoga kruga ispuštena pitanja jezične interferencije kao izravne posljedice dvojezičnosti i kao važnog pitanja manjinskog obrazovanja na materinskom jeziku o čemu opširnije v. točku 5 ove recenzije. Unatoč tomu što se u međupredmetnim sadržajima ističe povezanost sa usvajanjem stranih jezika, ova komponenta nije značajnije razrađena.

Nastavni su sadržaji primjereno raspoređeni u skladu s razvojnom dobi učenika i brojem sati predviđenih za predmet u nastavnoj godini. Omjer domene jezika, književnosti i medijske kulture sasvim je zadovoljavajući s obzirom na dob učenika. Ovaj se omjer mijenja s kognitivnim razvojem učenika, a do kraja će srednjoškolskog programa domena *jezik i komunikacija* ostati dominantna komponenta kurikuluma što je iznimno važan aspekt u ostvarivanju jezične kompetencija komunikacije na materinskom jeziku.

Predloženim metodičkim rješenjima nakon svake obrazovne cjeline prati se kognitivni razvoj učenika, a ujedno se ima u vidu i potencijalne potrebe nastavnika. U srednjoškolskom dijelu kurikuluma daju se cjeloviti opisi metodičkih rješenja nakon opisa svake domene proširene konkretnim popisom stručne literature metodike nastave materinskog jezika čime su autori predloženog kurikuluma nastojali popuniti prazninu koja se stvorila nepostojanjem metodičkog priručnika za nastavnike mađarskog jezika i književnosti u Republici Hrvatskoj. Dodatna je to vrijednosti ovoga kurikuluma i s aspekta nastavnika kao izravnih korisnika ovoga dokumenta.

U tematskoj cjelini medijske kulture učenici se odgajaju za socijalno osjetljive građane tolerantne prema drugim kulturama, narodima i vjerskim opredjeljenjima, a koji će imati dovoljno spoznaja da zaštite i sebe i druge od opasnosti koje vrebaju iz elektroničkih medija. Tematskim krugom o odgoju budućih čitatelja učenike se potiče na cjeloživotno i nikada zaključeno usavršavanje kojim će se i nakon završetka formalnog obrazovanja moći samostalno usavršavati i biti sposobni razlučivati za njih relevantne informacije od onih koje to za njih nisu. Time je i odgojna komponenta ovoga kurikuluma potpuno zadovoljena i daje dovoljno prostora nastavniku za kreativna rješenja u nastavi.

Predloženi kurikulum u potpunosti zadovoljava ostvarivanje kulturnog (osobno ostvarenje tokom cijelog života), društvenog (aktivna građanska svijest i uključenost) i ljudskog kapitala (sposobnost zapošljavanja) kao izravnog ishoda učenja i posljedice razvoja kompetencija zadanih predloženih kurikulumom te se uz manje preinake i dorade predlaže njegova primjena u odgojno-obrazovnom procesu.

Mjesto, datum:

U Osijeku 4. studenoga 2019.

Potpis

Ana Lehocki-Samardžić

